Eduskunta
Puolustusvaliokunta

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO KOSKIEN VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI (PUOLUSTUSTEOLLINEN KEHITTÄMISOHJELMA) U 50/2017 VP

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry pitää Komission ehdotusta tervetulleena. Eurooppalaisen puolustusteollisuuden kilpailukykyyn tulee panostaa, jotta teollisuus säilyy innovatiivisena ja elinvoimaisena. Kilpailukykyinen ja vientiä harjoittava puolustusteollisuus on Suomessa sotilaallisen huoltovarmuuden keskeinen osa.

Parhaimmillaan Komission ehdottama puolustusteollinen kehittämisohjelma lisää maiden ja yritysten välistä yhteistyötä, kehittää Euroopan kilpailukykyä, poistaa teollisuuden duplikaatioita ja edesauttaa yritysten konsolidoitumista. Huonoimmillaan vaikutukset ovat juuri päinvastaiset. PIA on toiminut aktiivisesti, jotta ohjelma onnistuisi tavoitteissaan. PIA tukee Valtioneuvoston kirjelmän näkemyksiä asiassa.

Suomen kansallinen toimintatapa ja Puolustusvoimien tutkimus- ja kehitysrahoituksen pienuus rajoittavat suomalaisen teollisuuden osallistumismahdollisuuksia ohjelmaan

Ehdotetussa ohjelmassa on tarkoitus rakentaa yhdessä eurooppalaisia suorituskykyjä. Rahoitus tulisi lähinnä jäsenmaista. Jäsenmaiden tulisi sitoutua jo kehittämisohjelman alkaessa osarahoitukseen sekä valmiin tuotteen hankintaan.

Puolustushallinnon materiaalipoliittinen linjaus on jo pitkään ollut, että Suomi hankkii valmiita, muiden kehittämiä tuotteita ja järjestelmiä (ns. off the shelf). Puolustusvoimilla ei juuri ole määrärahoja materiaalisten suorituskykyjen kehittämiseen. Tilanne on sama muissa pienissä jäsenmaissa.

Puolustusvoimilla ei siten välttämättä ole esittää hankkeita eurooppalaisiin ohjelmiin, mikä heikentää suomalaisen teollisuuden osallistumismahdollisuuksia. Myös kansallisen rahoituksen puute tai vähäisyys estävät suomalaisen teollisuuden laajamittaisen osallistumisen. On erittäin epätodennäköistä, että suuret eurooppalaiset toimijat (Espanja, Iso-Britannia, Italia, Ranska ja Saksa) olisivat valmiita rahoittamaan hankkeita, joissa niiden omalla teollisuudella ei olisi merkittävää roolia.

Ohjelmaan valittavat hankkeet

Ohjelma on herättänyt suurta mielenkiintoa eri jäsenmaissa. Muutamat maat pyrkivät saamaan ohjelman kautta rahoitusta omille kansallisille hankkeilleen. Siksi onkin tärkeää, että ohjelman hankkeet perustuvat jäsenvaltioiden yhteisesti sopimiin tarpeisiin (Capability Development Plan). Ohjelmalla ei tule tukea kansallisia hankkeita tai hankkeita, joiden tavoitteena on täyttää maiden velvoitteet Natolle. Suomalaisella teollisuudella ei olisi tällaisiin hankkeisiin pääsyä.

Puolustusteollisuuden kannalta kriittisimmät kysymykset Komission ehdotuksessa

1. Rajat ylittävä markkinoille pääsy

Puolustusteollisuudella on tärkeä strateginen merkitys eri jäsenmaille. Teollisuuden poliittisesta luonteesta johtuen eurooppalainen (kuten globaalikin) ”puolustusmateriaalimarkkina” on erittäin suojeltua ja useissa maissa vahvasti tuettua. Puolustusteollisuuden arvoketjut ovat usein kotimaisia ja ulkomaisten toimijoiden on erittäin haastavaa osallistua niihin. Puolustusteollisen kehittämisohjelman onnistumisen kynnyskysymys on se, miten pääsy rajat ylittäville markkinoille onnistuu.

Yhteishankkeet ovat yleensä erittäin haastavia useastakin syystä. Sen takia emme esitä muutoksia Komission ehdottamaan kaksi maata ja kolme entiteettiä vähimmäisvaatimukseen hankkeisiin osallistujille. PIA ja pohjoismaiset sekä Viron puolustusteollisuusyhdistykset ovat esittäneet, että rajat ylittävä markkinoille pääsy olisi yksi hankkeiden vertailuperusteita.

Komission tulee seurata ja raportoida asiasta aktiivisesti sekä ryhdyttävä korjaaviin toimenpiteisiin, jos näin ei käy.

2. PK -yritysten osallistumisen mahdollistaminen

Suurin osa Euroopan ja Suomen puolustusteollisuuden yrityksistä ovat pieniä tai keskisuuria. Ohjelmassa on pidettävä huoli siitä, että tasavertainen osio hankkeista ohjataan PK -yrityksille.

PK -yritysten osallistumisen tulisi olla yksi hankkeiden vertailuperusteista. Lisäksi olemme esittäneet, että hankekonsortion johtajayritysten tulee sitoutua eurooppalaiseen toimintatapasitoumukseen (Code of Conduct) liittyen arvoketjun kohteluun. Tällainen Code of Conduct tulisi luoda ohjelmaa varten.

3. Alueellinen tasapaino ja käytettävyys on saavutettava

EU -rahoitusta tulee ohjata eri puolille Unionia. Näemme uhkana, että rahoitus kohdistetaan vain muutamiin maihin ja/tai yrityksiin. Konsortion laajan maantieteellisen jakauman tulisi olla yksi hankkeiden vertailuperusteista.

EU -varoin kehitettyjä suorituskykyjä on kyettävä käyttämään kaikkialla Unionin alueella sekä kriisinhallintatehtävissä.

4. Omistajuus ja kolmansien maiden osallistuminen

Puolustusteollisuus toimii globaalisti eivätkä arvoverkostot ole pelkästään eurooppalaisia. Komission esityksestä on nähtävissä muutamien jäsenmaiden halu rakentaa ”Fortress Europe” nimenomaan Yhdysvaltojen teollisuutta vastaan. PIA ei tue tällaista ajattelua. Kolmansien maiden osallistujat tulisi hyväksyä mukaan hankkeisiin niiden omalla investoinnilla.

Omistajuuden sijasta keskeistä on, että yritys toimii Euroopan Unionin maantieteellisellä alueella ja kykenee varmistamaan immateriaalioikeutensa siten, että ne jäävät sille.

5. Hankkeiden on perustuttava avoimiin koodeihin, luotava yhteisiä standardeja ja toimintatapamalleja

6. Hankkeisiin osallistuvien maiden on sovittava kehitettävän tuotteen vientivalvonnan periaatteista

Eurooppalaisen puolustusteollisuuden elinvoimaisuuden turvaksi tarvitaan vientimarkkinoita. Siten on ensiarvoisen tärkeää, että hankkeeseen osallistuvat maat sopivat vientivalvonnan periaatteista keskenään heti hankkeen alkuvaiheessa.

Suomen puolustusteollisuutta kiinnostavat ja teollisuuden kilpailukykyä kehittävät kokonaisuudet

Suomalaista teollisuutta kiinnostaa erityisesti seuraavien edistäminen ohjelman avulla:

- Sensorifuusio ja tilannekuva digitalisoituneessa ja verkottuneessa taistelukentässä
- Kybervahvistaminen osana kaikkia järjestelmiä
- Asejärjestelmien vaikutus alukseen
- Autonomian kasvattaminen
- Lähitulevaisuuden kriittisten teknologioiden testaus

PIA on esittänyt nämä Suomen viranomaisille yksityiskohtaisemmin. Näemme, että em. alueet tukevat myös Puolustusvoimien kehittämisohjelmia.